

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: *5.*

OSASTO: *C24.*

ASIA:

Ankarassa olevan lähetystön rap. n:o 1.
Ministeri Palas.

Budapest 2/7 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissä, 3 p:nä heinäkuuta 1936.

N:o 1860.

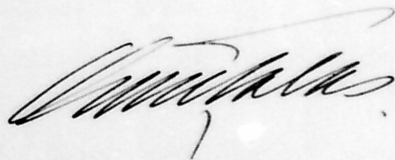
ULKOASIAINMINISTERIÖ		
N:o 9 1346/20. 1336		
7/7.36		L.M.
AFRICA	EUROPA	ASIA
5 024		

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra Ministeri, Ankaran-lähetystön raportin n:o 1, jonka nimikkeenä on:

Turkin ulkopoliittiset pyrkimykset.

Vastaanottakea, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

A n k a r a

SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Budapestissa 2 p:nä heinä kuuta 1936.

Asia: Turkin ulkopoliittiset
pyrkimykset.

ULKOASIAINMINISTERIÖ		
№ 9 1346/10. 1336		
7/7-36		LML
OSASTO	ASIA	
5	CR4	

Turkin ulkopoliittikan suunnan määrää nyt, kuten aikaisemminkin, Turkin pelko, että vaara sitä uhkaa Italian puolelta. Turkki pelkää, että Italian laajentumispolitiikka saattaa läheisessä tulevaisuudessa etsiä kohteita Turkin alueelta ja että Italia erityisesti uhkaisi Turkin Aigeän meressä olevia saaria. Toiseksi Turkki pelkää Italian kasvavaa valtaa Väli-merellä joka, vaikkakaan se ei suorastaan uhkaisikaan Turkin alueellista koskemattomuutta, kuitenkin tekisi Turkin riippuvaiseksi Italiasta.

Oli sentähden vallan luonnollista, että Turkki toivoi Abessinian sodan jatkuvan mahdollisimman kauan ja Italian suoriutuvan siitä mahdollisimman heikkona. Sodan nopea päättyminen oli Turkille suuri pettymys.

Aikaisemmin Turkki oli ulkopoliitikassaan nojautunut miltei yksinomaan Neuvostoliittoon. Tosin Turkki oli Balkanin paktin avulla sekä ystävyyssopimusten kautta Iranin ja Irakin kanssa koettanut turvata rajojensa koskemattomuutta, mutta pääasiallisesti se sittenkin näki turvansa Neuvostoliitossa.

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Abessinian sodan nopea päättyminen on kuitenkin pakottanut Turkkia etsimään turvaa muualtakin kuin Venäjältä ja niinpä voikin Turkin viimeaikaisessa ulkopoliitikassa huomata enemmän vapautumista Venäjän johdosta kuin aikaisemmin.

Dardanelleja koskevan kysymyksen herättäminen on jo tästä todistus. Totta on kyllä, ettei Dardanellien linnoittaminen ole, kuten jo aikaisemmin olen huomauttanut, Venäjälle epämiellyttävää. Mutta täällä saamieni varmojen tietojen mukaan, Venäjä ei katsonut ajankohtaa sopivaksi Dardanellien kysymyksen herättämiseksi. Venäjän kannan määräisen suhde Saksaan. Pyrkimyksessään saada Saksa mahdollisimman eristetyksi, katsoi Venäjä, että Dardanellien kysymyksen herättäminen lieventäisi arvostelua Saksan Reininmaitten miehittämisestä. Tosin Turkki ei suorastaan rikkonut rauhansopimusta, koska se ei omavaltaisesti ryhtynyt Dardanellejä linnoittamaan, mutta Turkin menettely osoittaa sittenkin, että maailmansotaa päättäneihin rauhansopimuksiin täytyy saada muutoksia ja tämä seikka saattaa lieventää Saksan menettelyn arvostelua.

Turkki katsoi kuitenkin Dardanellien kysymyksen siksi kiireelliseksi ja olosuhteitten juuri tällä haavaa olevan siksi otollisia, että se ei katsonut voivansa siirtää kysymystä tulevaisuuteen.

Voidaan jo pitää varmana, että Turkki saa oikeuden linnoittaa Dardanellit. Silloin herää kysymys, mistä Turkki saa linnoittamiseen tarvittavat varat. Sanotaan yrityksen vaativan satoja miljooneja Turkin puntia. Tosin Turkilla jo on raskas tykistö aivan Dardanellien lähistössä, mutta ottaen huomioon ilmailuvoimien kehityksen ja varsinkin Italian ilmailuvoimien vahvuuden, edellyttää Dardanellien puolustaminen, että sen rannoille rakennetaan maanalaisia suoja joita ilmasta käsin ei voi hävittää ja näitten rakentaminen kysyy suunnattomia varoja.

Tietoisena siitä, että kansan täytyy olla valmis tekemään suuria uhrauksia tässä suhteessa, on Turkin hallitus pannut erittäin tehoisan puolustuspropagandan alulle. Tasavallan presidentti ja hallituksen jäsenet ovat toinen toisensa jälkeen puheissaan huomauttaneet, että jokaisen kansan ennen muuta täytyy luottaa vain itseensä ja olla valmis kantamaan kaikki ne taakat, jotka itsenäisyyden säilyttäminen edellyttää. Nämä samat ajatukset lukee myöskin tuhkatihedään sanomalehdistössä ja sitä samaa opettavat kansanedustajat kukin vaalipiirissään kansalaisille, Kun muistaa miten suunnattomat ne kärsimykset olivat, jotka Turkin kansan täytyi läpikäydä, ennenkuin nykyinen Turkki saatiin perustetuksi, niin ymmärtää hyvin myöskin sen, että kansan puolustustahtoa ei ole vaikeata pitää vireillä. Sitä paitsi Turkin kansa on edelleenkin sotilaskansa.

Mainitsin jo että Abessinian sodan vaikutuksesta Turkki on viime aikoina yhä enemmän hakenut Englannin ystävyyttä. Tämä ystävyys voidaan katsoa tulleen erittäin läheiseksi sen vastauksen johdosta, minkä Turkki antoi Englannin tunnettuun kysymykseen, olisiko Turkki Englannin puolella, jos Italia tekisi Englannin laivaston hyökkäyksenä kohteeksi. Eräässä Englannin lehdessä olleen uutisen johdosta, että Englannin ja Turkin välillä olisi tehty suoranainen sotilasliitto, tiedustelin asiaa erältä virkaveljeltäni, joka kertoi aivan äskettäin puhuneensa siitä Turkin ulkoasiainministerin kanssa. Viimeksimainittu oli tosin kieltänyt tällaisen liiton muodollista olemassaoloa, mutta semalla lisännyt, että sellainen liitto de facto on olemassa. Tosiasia onkin että englantilaisia upseereja talvella kävi Turkissa valitsemassa sopivaa lentokenttiä ja todennäköisesti sopimaan muustakin yhteistoiminnasta sodan mahdollisuuden varalta. Tätä englantilaisten upseerien käyntiä vastaan kerrotaan Italian protestoineen, vedoten Turkin ja Italian väliseen ystävyyssopimukseen. Turkki lienee vastannut, että Turkin suhde Englantiin ei ole ristiriidassa Turkin ja Italian välisen ystävyyssopimuksen kanssa.

Turkki on myöskin keskustellut Englannin kanssa suuren lainan saannista. Tämä laina käytettäisiin Turkin puolustuksen tehostamiseen. Tällaista lainaa ei Englanti kuitenkaan ainakaan vielä ole myöntänyt.

Turkin ulkopoliittikka on yleensä viime aikoina ollut erittäin aktiivinen. Myöskin Saksaan nähden saattaa Turkis-

sa huomata selvää lähentymistä. Tahi ehkä on oikeammin sanoa, että Turkki on suhtautunut myötämielisesti Saksan lähenemisyrityksiin. Saksa on lähennellyt Turkkia etupäässä kaupallisesti, ostaen enemmän kuin puolet Turkin koko viennistä ja hintoihin jotka ovat niin korkeat, että se suorastaan vaikeuttaa Turkin tavarain vientiä muihin maihin. Tästä on johtunut että Turkki on myöntänyt Saksalle erittäin huomattavia kaupallisia etuja, joten Turkki, huolimatta suuresta viennistään Saksaan, on passiivinen Saksaan nähden.

Läheneminen kaupan alalla on vienyt muutenkin lähenemiseen molempain maitten välillä. Milloin Turkki tarvitsee eurooppalaisia ohjaajia eri aloilla, haetaan ne etupäässä Saksasta. Niinpä tapasin Ankarassa vanhan ystäväni tohtori Leisler KIEP'in , joka Suomen vapaussodan aikana oli amiraali Meurer'in esikuntapäällikkönä. Sodan päätyttyä oli tohtori KIEP aina viime aikoihin asti Hamburg-Amerika-Linien johtokunnan jäsen. Nyt hänet on kutsuttu uudelleen järjestämään Turkin kauppalaivastoa.

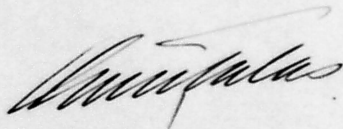
Mutta nyöskin Jugoslaviaan nähden ovat Turkin suhteet huomattavasti parantuneet. Täällä ollessani kävi Turkkia tervehtimässä Jugoslavian hallituksen muhamettilainen jäsen BEHMEN ja hänet otettiin kaikkialla erikoisen ystävällisesti vastaan. Matkan johdosta pidetyissä puheissa alleviivattiin erityisesti kummankin maan ulkopoliittisten tarkoitus-

perien yhtäläisyyttä, mikä selvästi tarkoitti että kumpikin maa näkee pahimman vihollisensa Italiassa.

Kun Saksa myöskin on päässyt lähempiin suhteisiin Jugoslavian kanssa, ei Turkin ja Jugoslavian ystävyys muodosta soraaäntä Saksan ja Turkin suhteissa.

Sitä vastoin on mielenkiintoista nähdä, miten Turkin ja Saksan kasvava ystävyys vaikuttaa Turkin ja Venäjän suhteisiin. Olisi erehdys luulla, että nämä suhteet olisivat kylmenneet Turkin ulkopoliittisen nykyisen aktiivisuuden vuoksi. Venäjän ja Turkin välinen ystävyys on ennallaan ja kerrotaan, että kaikista ulkopoliittisista kysymyksistä neuvotellaan aina ensinnä Venäjän suurlähettilään kanssa Ankarassa.

Turkin ja Venäjän välistä ystävyyttä osoittaa sekin että venäläinen sotilaskomissioni piakkoin saapuu Turkkiin tutustumaan Turkin sotalaitokseen ja että on ryhtytty upseerien vaihtoon kummankin valtakunnan välillä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C24

ASIA:

Bulgarissa oleva lähetystön rap. n:o 2.

Ministeri Talas.

Budapest 3/7 1936.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissä, 3 p:nä heinäkuuta

N:o 1861.

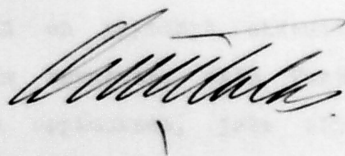
ULKOASIAINMINISTERIÖ	
10/346/1936	
7/7.36	1336
CLASO	ASIA
5 024	

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra Ministeri, Ankaran-lähetystön raportin n:o 2, jonka nimikkeenä on:

Turkin ja Venäjän välinen salainen sotilassopimus.

Vasteanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

Ankarassa SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Budapestissä 3 p:nä heinä kuuta 1936.

Asia: Turkin ja Venäjän välinen
salainen sotilassopimus.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
10 396 ai.	D. 13 26
7/7-36	LIL
5	C24

Täysin luotettavalta taholta sain Ankarassa ollessani tiedon Venäjän ja Turkin välisistä salaisista sotilassopimuksesta, joka on tehty noin kaksi vuotta sitten. Vaikkakaan sopimuksella sellaisenaan ei ole suurta merkitystä senjälkeen kun uusi kansainvälinen Dardanelleja koskeva sopimus syntyy, katson kuitenkin olevan syytä kertoa sopimuksen pääkohdat.

Juuri nyt, jolloin Turkki on pyytänyt oikeutta saada linnoittaa Dardanellit, on versin kuvaavaa, että Turkki jo pari vuotta sitten on voinut tehdä sopimuksen, joka olisi edellyttänyt Dardanellien sulkemista. Tosiasiaan onkin, että Turkki kuten aikaisemmin jo olen huomauttanut, on aivan Dardanellien läheisyyteen koonnut niin paljon tykistöä ja muita sotavarusteita, että Dardanellien sulkeminen ei niissäkään oloissa olisi ollut aivan tehoton toimenpide.

Sopimuksen sisällys on lyhyesti seuraava. Sopimuksessa edellytetään kolmea mahdollisuutta.

1/ Välimeri joutuu sotanäyttämöksi ilman että Venäjä tahi Turkki suoranaisesti ottaisivat sotaan osaa. Tässä tapauksessa

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

Jakeluohjelmalle:

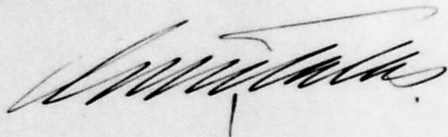
Tavallinen.
Tavallinen ja liiskai ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Turkki sitoutuu Venäjän vaatimuksesta sulkemaan Dardanellit sotaa käyväin valtioitten sotalaivoilta.

2/ Jos Venäjän kimppuun hyökätään, on Turkki velvollinen automaattisesti heti sulkemaan Dardanellit Venäjän vihollisten sotalaivoilta.

3/ Jos Turkkia vastaan hyökätään, ryhtyvät Venäjä ja Turkki täydelliseen sotilaalliseen yhteistoimintaan Dardanellien sekä maa- että merialueilla. Erityisesti on Venäjä velvoittautunut tässä tapauksessa luovuttamaan Turkin käytettäväksi vesitasoja, miinoja ja sotalaivoja.

Tämän sopimuksen määräyksiä silmälläpitäen on Dardanellien tähänastinen varustautuminen tapahtunut.

PAPYRUS